Poštnina plačana v gotovini Štev. 48. V Ljubljani, v petek dne 4. decembra 1931. Leto IV.

Došlo 3. XII. 1931 krat prilog.

DELAVSKA
PRAVICA
Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1·5o — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 3o·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglas: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Čujte! Žalostni smo in strah nas je . . .

Vi ste luč sveta. Mesto ki stoji na gori, se ne more skriti. Tudi ne prižigajo luči, da bi jo postavili pod mernik, ampak na svečnik, da sveti vsem, kateri so v hiši.

(Matej, V. poglavje.)

Dne 28. novembra 1931 ob 14.50 je umrl goriški nadškof dr. Frančišek B. Sedej.

Vladika dr. Sedej je bil rojen dne 10. oktobra 1854 v Cerknem na Goriškem v kmetski hiši. Nadškof je postal 18. marca 1906. Nad 25 let je vodil zvesto svoje vernike. Bil je trd, neupogljiv značaj. Nikoli ni klonil, kadar in če je moral braniti pravice Cerkve in vernikov. Bil je eden najzvestejših sinov Cerkve in naroda. Zato je bolestno odjeknila novica, da se je moral odpovedati nadškofijski oblasti. Poslovil se je, toda prenesel ni tega udarca. Bil je, kakor drevo, ki ima svoje korenine v osrčju zemlje. Izruvati ga ni mogoče, le streti ga morejo. Bog je skrajšal njegovo dušno trpljenje. Zato ga je pozval k Sebi, kjer mu je pripravljen sedež veselja.

*

Pokret ki je sklenil, da bo služil le resnici, da bo posegel do vseh važnih dogodkov prav do dna, si je nadel težko nalogo. Pisati naravnost, brez ozira, imeti pred očmi le resnico, je kočljiva zadeva. Ta članek pišemo iz več razlogov: **Čutimo prav srčno potrebo, da gre ven ta peza duš, ki nas tišči in tare prav vse.** Toda povemo že naprej. **To ne bo krik obupa, jeze, sovraštva, ampak krik ljubezni in prošnje.**

S tem člankom hočemo dati odgovor na številna ustna in pismena vprašanja naših tovarišev in somišljenikov.

Zakaj gre?

Vsak narod mora imeti svoje voditelje. Pravzaprav je vprašanje, kdo daje večji poudarek posameznim dobam v življenju narodov: Ali voditelji ali narodi. Skoraj gotovo bo prav, da je dotična doba za kakšen narod najsrečnejša, ko se takorekoč ujemajo voditelji in narod v plemenitem stremljenju za svoj napredek. Če govorim o voditeljih, menim s to besedo le osebe, ki so visoko moralne, značajne, neomahljive v boju za pravice svojega naroda, obenem pa poštene in pravične. Le take osebe so pravi in resnični voditelji. Voditelji s takimi lastnostmi so važni in drže takorekoč v rokah usodo narodov, zlasti kadar nastopijo težki časi. Taki težki časi so danes. V družbi je izginil vsak čut in smisel za naravne in nravne pravice človeštva. Besedo ima egoizem. Ne le v gospodarstvu, ampak tudi v politiki. Kot žrtev ne padajo le posamezniki, ampak gre za cele narode.

Najnaravnejši voditelji.

V takih momentih potrebujejo vsi narodi, zlasti pa mi Slovani, velikih in junaških voditeljev. Kajti v težkih bojih so momenti, ko zapadajo malodušnosti celo ljudstva; ko izgubljajo ta ljudstva vero v pravičnost, vero v zmago borbe za svoje pravice. V takih momentih potrebujejo narodi luči, ki jim sveti. Ta luč jih vodi, jih bodri, obenem pa tudi moralno dviga. **V takih momentih mora biti voditelj apostol.**

Zato so najnaravnejši voditelji narodov ne v političnem smislu! — **cerkveni knezi.** Naš ideal so cerkveni knezi, ki imajo združene z apostolskim vodstvom tudi apostolske čednosti. Naš ideal so cerkveni knezi, ki združujejo v času stisk in težav s priprostostjo neuklonljivost in dalekovidnost.

Ko je zapustil svoje mesto nepozabni vladika **dr. Anton Bonaventura Jeglič,** smo vztrepetali. Zdelo se nam je, da je padel na naš tilnik težak kamen.

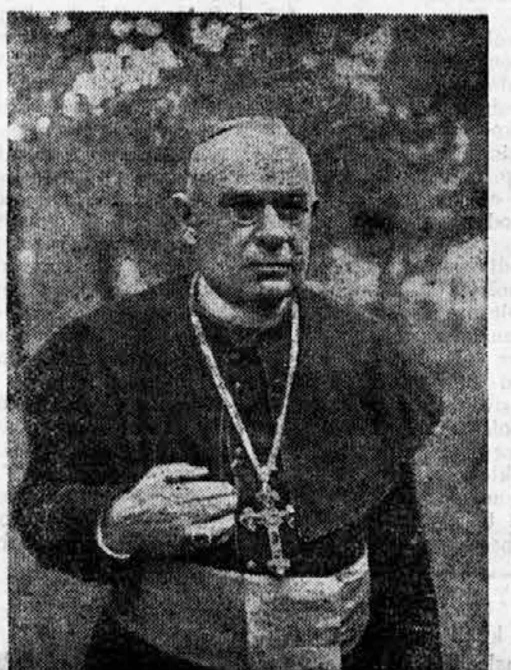

Iz bratske Češke smo naenkrat začuli novo propoved. Neizprosen boj proti kapitalizmu. Propoved za novo družbo in za novo krščansko gospodarstvo. Propoved je oznanjal praški **nadškof Kordač.** Ves svet je postal pozoren in poslušal. Tudi ta je šel.

Ves svet, zlasti vsi južni Slovani, v prvi vrsti seveda Slovenci, smo z občudovanjem zrli na granitno trdnega in pravega pastirja nadškofa **dr. Frančiška Sedeja.** Tudi ta je šel. **Zadnja opora katolištva med Slovenci in Hrvati. Šel ni prostovoljno.** Kje je vzrok temu.

Naloga Cerkve.

Jasno je vsakomur, da prihaja človeštvo zopet nazaj v paganstvo. **Zunanja** oblika je v Evropi in tudi v drugih državah z malimi izjemami še krščanska. Toda notranjost, duh je poganski. Radi tega demoralizacija prav vsega javnega življenja. Vse, kar je ustvarila krščanska kultura, razpada. Ob času razpadanja zmanjkujejo tla, zato hrepeni človeštvo po kompasu. V taki dobi so besede brez pomena. Edino dejanja veljajo. Ni je pa osebe in ustanove, ki bi bila tega zmožna, razen Cerkve. Edino Cerkev ima v sebi to silo.

Če bi bil red, mir, če bi vladalo blagostanje in sreča, bi se opazila le največja dela Cerkve. Danes pa je drugače. Vse hrepeni po odrešenju. Vsi dobro vemo, da je današnja politika nemoralna. Nekdo pa mora biti, ki bi pokazal, da **je tudi v politiki mogoča morala.** Večina jih trdi, da je morala v politiki nemogoča. Kdo naj nudi politično moralo? Katoliški politiki? Saj vemo, da so popolnoma propali in da niso sposobni, da bi dajali politiki nove smeri. Kdo torej? **Edino Cerkev.**

Zadnji dogodki pa dokazujejo, da tudi tukaj ni tako, da bi človek z veseljem podpisal.

Zakaj se je moral umakniti nadškof Kordač? Vsi vemo, da je nadškof Kordač mož s takimi osebnimi lastnostmi, da težko najde vrstnika. V »Hochlandu« piše o njem njen zastopnik tole: V začetku septembra sem sedel pri nadškofu Kordaču. Telesno je bil nežen, prozoren. Toda v tem telesu je živel mlad duh, iz oči je žarel ogenj navdušenja za Cerkev in ogenj ljubezni za revne. Čudil sem se, s kakšno logiko je obdeloval stavek za stavkom . . . Izrazil je, da se želi s socialnim vprašanjem še nadalje pečati in vprašanje natančnejše preštudirati. Poudaril je: Da, da z osemdesetimi leti še natančnejše preštudirati . . .

In vendar je moral ta mož energije in dela iti. Zakaj? Vzrok je v prvi vrsti **politika.** Nadškof Koradč je videl svojo nalogo v tem, da vestno izpolnjuje svoj škofovski poklic. Zato se je uprl vsakemu šovinizmu in zahteval pravico za vse vernike. tudi za Nemce. Ko je zasedel l. 1919 nadškofijsko stolico, niso hoteli Nemci, da bi birmoval njihove otroke škof Čeh. Pozneje so ga vzljubili, ker so videli, da je škof apostol. Kot tak je hotel združiti vse katoličane. Rekel je: »Če se lahko združijo v eno stranko n. pr. socialisti, zakaj ne bi tega napravili katoličani.« Delal je na to, da bi nastal blok vseh katoličanov. Ta načrt je podpiral Hlinka in tudi krščansko-socialna stranka. Bil je že blizu udejstvitve, pa je padel, ker je nastopil nenadoma proti njemu prelat Šramek, ki je znan kot privoženec »politike močne roke«. Ljudska stranka je bila nadškofu Kordaču sploh nenaklonjena. Šrameku se je pozneje pridružil tudi nuncij Ciriaci. Bil je pač obema na potu. K temu so se pridružila še osebna nasprotstva. Nadškof Kordač je sam poudaril, da ni bilo nasprotstev med njim in nuncijem radi verskih vprašanj. Torej le radi politike in osebnih pogledov.

Apostolskemu nunciju je odstopil nadškof polovico svoje velikanske palače. Ni bil zadovoljen. Zahteval je lastno palačo, ki je stala 5 milijonov č. kron. Dalje je zahteval še vilo v Karlovih varih. Vse to so morali spraviti skupaj češki katoličani. Seveda je zbudilo vse to precej hudo kri.

Nadškof Kordač je frančiškansko priprost v hrani in v osebnem občevanju. Tudi to je bilo vzrok spora in obenem padca škofovega.

Z moralnega stališča istotako ne moremo odobravati odstopa nadškofa Sedeja. Uradno so javili, da je odstopil radi bolezni. Znano pa je, da to ni res. Nasprotno prisiljen je bil! Laž pa še nikoli ni bila moralna.

Posledice takega postopanja.

Če preide tudi v oficijelno diplomacijo Vatikana duh moderne politike, bodo za vernike in tudi za Cerkev težke posledice. Postopanje apostolskega nuncija na Češkem je razburilo vernike do skrajnosti, dočim je mlačneže popolnoma odtujilo cerkvi, brezverce pa še potrdilo v njihovih stremljenjih in jim dalo novega orožja.

Ubogi in vsega pomilovanja vredni naši bratje na Primorskem. Edino zatočišče so našli še v Cerkvi. Nadškof Sedej ni bil za nje le dobri pastir, ki je zvesto stal na straži in jih varoval v smislu ukaza samega Gospoda, ampak je bil tudi izrazit predstavnik večne pravičnosti, predstavnik zaupanja. Bil je zanje Skala. Kdo si more docela predstavljati, kaj se godi v dušah teh trpinov, zlasti še ko vedo, na kakšen način je moral iti njihov zvesti vladika. Zlasti še, ko vedo, da je hudo trpel, tako hudo, da ga je trpljenje položilo v posteljo in končno v grob. **Napačno in protikrščansko je mišljenje, da ni vreden majhen narod borbe.** Vsak narod ima svojo nalogo, svoje dolžnosti, pa tudi svoje pravice, zlasti pravico, da se udejstvuje po svoje, da s svojim jezikom, ki je najprikladnejši njegovim čustvom, tudi časti Boga. **Ni je prednosti za Cerkev, da bi mogla in smela odstopiti le za korak, ki bi se oddaljil od najprimitivnejše zaščite vsakega naroda, zlasti pa če je še tako veren in zvest Cerkvi, kakor so naši bratje.**

Tako postopanje vatikanske diplomacije bo neprijetno odjeknilo na vsem svetu. Šel bo klic: »Če se klanja politiki, ki je v vsem svojem bistvu nemoralna, celo ta diplomacija, potem je vse skupaj laž.« Težka odgovornost pred Bogom

Bratje užaljeni v dno srca.

Ob priliki odstopa nadškofa Sedeja so dali obljube, katerih niso držali. Nasprotno. Za apostolskega upravitelja je bil imenovan **Ivan Sirotti.**

Kakšna oseba je to? Ali je pripravna za to tako važno mesto? Čujmo, kaj piše **o njem goriški župnik. Pismo navajamo dobesedno.**

»Kot apostolski upravitelj izpraznjene nadškofije v Gorici je imenovan mons. Ivan Sirotti, oz. **Sirotič.** Ne moremo raziskovati, zakaj se je priljubljeni nadškof Sedej odpovedal mestu. Na vsak način bo dobro slovensko ljudstvo objokovalo njegov odhod . . . Ne moremo si kaj, da ne bi zapisali par besedi o Sirotiču!

Sirotič je istrski Hrvat! Je pa od nekdaj hud Lah in nasprotnik Slovanov. Njegov zavod je bil in je veljal tudi za potujčevalnico naših dijakov. Dijak iz koperskega dijaškega semenišča, kjer je bil Sirotič dolgo let ravnatelj, je bil za slovensko ljudstvo izgubljen!

Njegove vzgojne metode so šle za tem, da slovenskemu dijaku vzame iz srca vsako ljubezen do domačega jezika. Vedno in vedno je moral dijak poslušati, da je slovenski in hrvatski jezik nekulturen jezik pastirjev in hlapcev! Sicer so pa imeli v semenišču samo dve uri tedensko za hrvatski jezik, dočim se slovenščina sploh ni učila, čeprav je bilo do 60 gojencev Slovencev! V sovraštvu do Slovanov je prišlo v Siročičevem zavodu tako daleč, da je bil dijak, ki je govoril slovensko, kaznovan! Slovenske dijake so tako gnjavili, da jih je mnogo odšlo! Vkljub vsem opominom od strani slovenske duhovščine, ki v veliki meri podpira ta zavod, in kljub navodilom škofa Fogarja, ki je pošten tudi do slovenskih dijakov, Sirotič ni odnehal od svojih metod in je še to leto zmerjal slovenske dijake z orientalci in lažnivci ter politikarji . . . Še to leto je dijak za slovensko izgovorjeno besedo moral **klečati!!!** Obžalujemo, da je taka oseba bila toliko let na tem tako imenitnem mestu in nam odtujila toliko mladeničev, poznejših duhovnikov! Obžalujemo, da je mož, **ki je s pomočjo fašizma dosegel svoje časti,** imenovan za apostolskega administratorja goriškega! Naj ne postane ta **odpadnik** goriški nadškof! Goriški dajte **katoliškega škofa,** vrednega naslednika velikega Sedeja!« Vsak komentar odveč.

Cerkev je božja ustanova!

V svetopisemskih poročilih novega zakona niso zamolčane slabosti apostolov. Tudi danes ne smemo zatajiti dejstva

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Železničarski vestnik

Uredba o draginjskih dokladah prometnega osebja.

I.

Osebne draginjske doklade:

§ 1. Draginjski razred (§ 27 zakona o drž. prom. osebju) obsega področje tistega kraja, v katerem je sedež oblasti, kjer je nameščenec postavljen.

§ 2. Nameščencu, ki začasno vrši službo izven kraja, kjer je postavljen (§ 84., odstavek 1. zakona o drž. prom. osebju) pripade v vsakem primeru osebna draginjska doklada tistega draginjskega razreda, v katerega spada kraj, kjer je postavljen.

§ 3. 1. Če sta mož in žena državna nameščenca v položajni skupini in stanujeta v istem kraju, ne moreta vsak posebej dobivati popolne osebne draginjske doklade, nego se enemu od njiju, in sicer tistemu, ki ima manjšo doklado, če nista enaki, zmanjša na polovico.

2. Izjemno se jima osebna draginjska doklada ne zmanjša, čeprav stanujeta v istem kraju, če bivata ločeno v svrho ločitve zakona, ne glede na to, ali je ločitven proces izvršen ali ne.

II.

Rodbinske draginjske doklade za ženo:

§ 4. 1. Rodbinske draginjske doklade za ženo pripadajo samo zakoniti ženi.

2. Nameščencu islamske veroizpovedi, ki ima več žen, pripade rodbinska draginjska doklada samo za eno ženo.

§ 5. Rodbinske draginjske doklade za ženo ne pripadajo: a) kadar je žena aktiven ali upokojen državni nameščenec; b) kadar je žena v službi države kot kontraktualna uradnica ali dnevničarka ali honorarna nastavljenka; c) kadar ima žena več kot 200 dinarjev čistih mesečnih dohodkov; d) kadar živi žena ločeno od moža v svrho izvedbe ločitve zakona, ne glede na to, ali je ločitveni proces izvršen ali ne.

§ 6. Izjemno od pogojev v točki c) prejšnjega paragrafa pripadajo možu rodbinske draginjske doklade za ženo, kadar nastopi prvi odstavek tretjega paragrafa, ne glede na to, ali se zmanjšajo moževe ali ženine osebne draginjske doklade.

III.

Rodbinske draginjske doklade za otroke:

§ 7. 1. Rodbinske draginjske doklade za otroke pripadajo za vsakega v zakonitem zakonu rojenega ali pozakonjenega otroka.

2. Rodbinske draginjske doklade za pozakonjene otroke pripadajo od prvega dne po tistem mesecu, v katerem je otrok pozakonjen.

§ 8. Rodbinske draginjske doklade za otroke ne pripadajo:

a) kadar ima otrok v javni ali privatni službi več kot 200 Din čistih mesečnih dohodkov v denarju ali v naturi;

b) kadar se otrok nahaja v javnem, civilnem, vojaškem vzgojevališču ali dobrodelnem zavodu, doma ali v tujini, in uživa brezplačno vzdrževalnino, katere vrednost znese več kakor 200 Din mesečno;

c) kadar otrok od domače ali tuje ustanove dobiva šolsko ali znanstveno štipendijo, podporo ali dar, ki znaša več kot 200 dinarjev mesečno;

d) kadar stopi otrok v trgovino, obrt ali kako podjetje kot učenec in mu delodajalec da potrebno vzdrževalnino;

e) kadar ima otrok več kot 200 Din čistih mesečnih dohodkov od lastnega imetja, posredno ali neposredno.

§ 9. 1. Izjemno pripada rodbinska draginjska doklada za otroka tudi še po 16. letu starosti in to pod pogoji predhodnega paragrafa:

a) za hčer, ki vodi očetu vdovcu gospodinjstvo, in to do omožitve ali polnoletnosti;

b) za otroka s telesno ali duševno hibo in nesposobnega za zaslužek;

c) za otroka, ki se šola doma ali v inozemstvu v kaki javni ali priznani privatni šoli s splošnim ali strokovnim poukom za čas, za katerega ga šolska uprava smatra za svojega rednega učenca, najdalje pa do 24. leta starosti, ozir. dokler se otrok ne omoži ali oženi ali pa služi obvezni vojaški rok.

2. Obisk večernih tečajev se glede rodbinskih doklad ne smatra za šolanje.

§ 10. 1. Če sta oče in mati državna uslužbenca, pripada rodbinska doklada očetu. V primeru, da vodita oče in mati ločeno življenje v svrho ločitve zakona, pripada doklada materi, če otrok živi pri njej in ga ona vzdržuje.

2. Če je samo mati v državni službi, potem nima pravice na rodbinsko draginjsko doklado za otroka niti v primeru, da je oče siromašen ali nesposoben za zaslužek.

3. Če je ženska državna uslužbenka ponovno poročena, ima pravico na rodbinsko doklado za otroka iz prvega zakona.

4. Če žena, ki je v državni službi, živi ločeno od moža, dobi rodbinsko doklado za otroka žena, če otrok pri njej živi in ga ona vzdržuje.

Splošne odredbe:

§ 11. 1. Državni uslužbenec, ki se nahaja v službi v inozemstvu pri kaki državni ustanovi, bodisi stalni ali začasni, ima pravico na osebno draginjsko doklado:

a) v državi z omajano valuto v dinarjih;

b) v državi z zdravo valuto v denarju dotične države.

Če se vrednost menja, se bo računalo v švicarskih frankih, računajoč dinar »al pari«, če je pa vrednost večja, se bo računalo za dinar znesek, ki je enak švicarskemu franku.

2. Rodbinska draginjska doklada pripada po tej odredbi samo za one člane rodbine, ki z uslužbencem živijo v inozemstvu.

§ 12. Izjemoma pripada osebna in draginjska doklada v dinarjih uslužbencem:

a) ki se radi posebnega zdravljenja ali okrevanja od bolezni (§ 86 zakona o državnem prom. osebju) nahajajo v inozemstvu;

b) ki se nahajajo v inozemstvu radi izpopolnitve v interesu državne službe (§ 88 zakona o državnem prometnem osebju).

§ 13. Brezplačno zdravljenje v javnih bolnicah (§ 98 zakona o državnem prometnem osebju) ne vpliva na pravico sprejemanja osebne in rodbinske draginjske doklade.

§ 14. Kot čisti dohodek se smatra po tej uredbi dohodek, ki ostane, če se od brutto dohodkov odbijejo bremena javnih dajatev.

§ 15. Nesposobnost za zaslužek po tej uredbi morata potrditi dva prometna zdravnika.

§ 16. 1. Za prejemanje rodbinske doklade morajo uslužbenci predložiti pri blagajni prijave, ki jih bo predpisal finančni minister. Če se prijave ne predložijo v roku treh mesecev, računajoč od dneva dobljene pravice, pripada dodatek od prvega dneva meseca, v katerem je bila prijava predložena.

2. Poleg prijav mora predložiti uslužbenec potrebna dokazila, na katera opira pravico na rodbinsko draginjsko doklado.

3. Vsaka sprememba, ki ima za posledico izgubo draginjskih doklad, se mora najdalje 30 dni po nastopu prijaviti. Za postopek, ki bi bil nasproten, odgovarja uslužbenec po § 17. te naredbe.

§ 17. Uslužbenec, pri katerem se ugotovi, da je predložil neresnično prijavo in sprejel draginjsko doklado, izgubi za eno leto vse pravice, nakazano vsoto pa mora vrniti po odredbah § 69. zakona o drž. prom. osebju. Sklep o izgubi pravic izda finančni minister. Poleg tega pride lahko državni uslužbenec še v disciplinarno preiskavo in je lahko obtožen prevare. Sklep o disciplinarnem postopanju in o tožbi izda prometni minister.

§ 18. Vsa potrebna pojasnila bo izdal finančni minister. Pritožbe glede sporov, ki lahko nastanejo na podlagi te uredbe, se vlagajo preko prometnega ministrstva na finančno ministrstvo.

§ 19. Ta uredba stopi v veljavo prvega naslednjega meseca po njeni objavi v »Službenih Novinah«. S tem dnem preneha veljati sklep ministrskega sveta o draginjskih dokladah drž. uslužbencev V. R. št. 42.300-24 s spremembami in dopolnitvami, v kolikor se nanašajo na državno prometno osebje ter osebno in rodbinsko draginjsko doklado z dne 22. septembra 1931.

Maribor. Splošni članski sestanek se vrši v nedeljo, dne 6. t. m. ob pol 10 dopoldne v novih prostorih P. Z. v delavski zbornici. Poziva se članstvo, da se sestanka udeleži v čim večjem številu. Poroča delegat osrednjega odbora.

Kovinarji

Ljubljana. Dne 22. novembra 1931 se je vršil v gostilni pri »Belem volku« sestanek kleparjev, inštalaterjev in monterjev. Sestanek je bil precej dobro obiskan. Poročal je za JSZ tovariš Žužek. Govoril je o pomenu močne strokovne organizacije in strokovne zavesti. Močna strokovna organizacija je potrebna zlasti sedaj, ko grozi, da bo gospodarska kriza uničila vse pridobitve delavstva. Istotako so potrebni pogosti sestanki, ker se na njih obravnavajo vse tekoče zadeve članov, obenem se pa dogovarjamo o sredstvih, s katerimi naj odpravimo razne nedostatke bodisi v organizaciji med tovariši, bodisi v obratih. Tovariš predsednik Pauer je v jedrnatih besedah orisal pomen »Čebelice« in »Podpornega fonda«. Prispevek za podporni fond je obvezen. V podpornem fondu bomo zbirali sredstva, da bomo lahko podprli svoje tovariše, če bi prišli v to ali ono nesrečo, zlasti v brezposelnost. Ne strašimo se žrtev, brez katerih ni mogoče prav nič dobrega ustvariti. Čebelica ni obvezna, temveč prostovoljna. Organizacija zasleduje s »Čebelico« sledeči cilj: Želi, da bi navajala tovariše k smislu za štednjo. Z malimi prihranki bodo lahko prišli do precejšnjih vsot, ki bodo njihova last, obresti tega denarja pa pripadajo podpornemu fondu. Na zahtevo članstva so bila pravila ponovno prečitana. To je bilo potrebno tudi zaradi tega, ker je število članstva precej narastlo, ti pa še ne poznajo pravil. Pravila so se obravnavala točka za točko, tako da bodo do prihodnjega občnega zbora prav dobro obdelana. Končno so na sestanku izvolili člana za preizkušnjo vajencev, in sicer za kleparje tov. Kregarja, za inštalaterje tov. Zorca. Nato je tov. predsednik zaključil sestanek s pozivom, da se naj tovariši prihodnjega sestanka, **ki bo dne 20. decembra 1931**, udeleže v še večjem številu.

Rudarji

Trbovlje. — T. P. D. je pri sklepanju zadnje kolektivne pogodbe obljubila delavskim zastopnikom, da bo v dobi treh mesecev po sklepu pogodbe regulirala akordne in premijske postavke rudarjem. 27. oktobra je potekel rok za regulacijo in do danes še družba ni storila obljubljenega.

Nadalje je obljubila delavski delegaciji, da bo regulirala plače delavcem-profesionistom. Niti eno, niti drugo se ni zgodilo. Slišali smo, da bi morala posamezna krajevna ravnateljstva zadevo sama urediti, baje pa so zadevo predala centralnemu ravnateljstvu. Delavstvo naproša rudarsko glavarstvo, da skliče v tej zadevi razgovor pri centralnemu ravnateljstvu TPD. *Kar je družba obljubila, naj izpolni.*

★

Maribor. Radi praznika 1. in 8. decembra sestanki odpadejo, pač pa se vrši prihodnji sestanek, združen s predavanjem g. prof. Cajnkarja, *dne 15. decembra ob pol 8 zvečer* v prostorih JSZ, in sicer v palači OUZD, Sodna ulica 9/3. — Vsi člani in prijatelji naše organizacije vljudno vabljeni.

Nova postajanka

Selška dolina. (Železniki.) Delavske razmere v naši dolini so prav žalostne. Zaslužek, kolikor ga je, je prav majhen in še tega bi marsikje delodajalci radi obdržali zase in namesto denarja rajši dali življenjske potrebščine v naravi. Tako se je zgodil že slučaj, da je delodajalec dal za zaslužek mesto denarja slanino in jo računal kilogram 18 Din, dočim je v prodaji le po 14 Din. Plače so naravnost škandalozne in za 20 Din na dan se mora lesni delavec v gozdu mučiti vsak dan, bodisi v dežju in snegu, in končno mora biti celo vesel, da zasluži vsaj za številno družino, ki se prehranjuje običajno le s koruzno moko in krompirjem, in še to prav slabo zabeljeno. Kje pa je obleka, stanovanje, kurivo itd.? Zato je prav veselo dejstvo, da so se pričeli ti ubogi reveži gibati in si skušajo pomagati potom delavske strokovne organizacije, ker drugega izhoda dandanes ni. Dolgo časa so čakali na potrditev pravil in končno so le mogli doseči svoj občni zbor, ki se je vršil preteklo nedeljo na Češnjici v prostorih tov. Polajnarja. Prišli so delavci iz Železnikov, Češnjice, Rudnega, Studenega in z zanimanjem sledili poročilu o delavski organizaciji, katerega jim je podal tov. predsednik Jugoslovanske strokovne zveze v Ljubljani. V odbor so si izvolili povečini mlade tovariše, od katerih pričakujejo, da bodo dvignili delavsko zavest v teh zapuščenih krajih in ustvarili močno delavsko organizacijo, ki naj po svojih močeh pripomore tukajšnjemu delavstvu do zboljšanja njegovega gospodarskega položaja. Izvoljeni so bili sledeči tovariši: Hudolin Štefan, Gajger Jakob, Megušar Alojzij, Demšar Franc in Sedej Anton, v nadzorstvo pa: Oblak Matevž, Alojzij Tolar in Mohorič Jakob. Težka naloga čaka odbor, kajti najteže bo delavstvo zbrati, ki je raztreseno po vseh krajih in tudi zelo malo zavedno. Potrebno bo ugotoviti plače posameznih delavcev,kako se utrguje delavski davek, prispevki za zavarovanje in ako so delavci sploh zavarovani. Marsikdaj se namreč šele ob obolenju spozna, da dotičnik sploh zavarovan ni bil. To bo prva naloga odbora, ki bo zahtevala obilo truda, vendar pa bo rodila veliko dobrega za člane, ker se bo uvedel red v najosnovnejših delavskih zahtevah. Pričakujemo od svojih tovarišev, da bodo kos svoji nalogi in da se bodo lotili dela z največjim veseljem, globoko prepričani, da bo to delo rodilo obilo

---

— kakor pravijo za višjo čast božjo. Slučajne človeške slabosti v Cerkvi se ne smejo potlačiti, zlasti ker so prav za prav izjeme. Pomanjkljivosti n. pr. v diplomaciji so vzrok, ker obstoji diplomatski zbor samo iz Italijanov, četudi je drugod dovolj in bolj sposobnih cerkvenih dostojanstvenikov. Toda ta pojav je le prigodnega značaja. Bo prišla doba, ko bo izginil tudi ta videz, da je le italijanski narod nekako »cerkveno ljudstvo.«

Mi obžalujemo take prigodne slabosti, predvsem radi pohujšanja. Toda te prigodne slabosti nas ne smejo motiti v našem veselju do verskega življenja, v naši ljubezni do Cerkve. Kajti naša ljubezen velja Bogu, Kristusu, Resnici. Mi se ne bomo dali zbegati o Cerkvi, četudi ne moremo odobravati metod kakega nuncija ali kakega drugega cerkvenega dostojanstvenika. Mi namreč ločimo osebo od službe, božje od človeškega v Cerkvi. Vse prigodne napake katoličanov so nam le opomin in svarilo, da se varujemo sami lastnih napak. Če zagreši napako visok cerkveni dostojanstvenik, je v tem smislu to opomin in svarilo za vse tiste, ki so mu po stanu in službi enaki. Vse to dokazuje le božji izvor Cerkve.

V tem pogledu so značilne besede papeža Leona XIII, ki jih je izpregovoril, ko je odprl vatikanske Arhive in jih dal na razpolago učenjakom vsega sveta. Njegove besede se glase: »Trdno sem odločen, da ne bom ničesar prikrival, da bom vse dal na razpolago za znanstveno raziskovanje. Čim temeljitejše bo raziskana zgodovina resnice, nepotvorjena, čeprav naj bi bile odkrite mnoge sence na človeških podobah papežev in njihovih sodelavcev, tem jasnejše se bo v vsakem čistem mišljenju odražala, s tem večjo in neizprosno strogostjo bo iz zgodovine govorila k človeškemu duhu — božanstvenost Kristusove Cerkve.«

A. M.

Pri bolečinah povzročenih vsled prehlajenja, posebno pri bolečinah v hrbtu in pri trganju je blagodejno drgnjenje s starim domačim sredstvom in kozmetikom, Fellerjevim Elsafluidom. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 veliki specialni steklenici 62 Din brez nadaljnjih stroškov pri lekarnarju Evgen V. Feller, Stubica Donja, Elsa trg 349, Savska banovina.

Bata

Vajenci.

Z vprašanjem vajencev se je Bata posebno natančno pečal. Oddaljenost od vsakega industrijskega centra in posebnost v produkcijskih metodah so prisilile Bato, da je moral večji del svojega osebja sam izobraziti. Poskrbel je, da dobiva mladostno delavstvo tehnično in splošno izobrazbo v tovarni.

Število mladoletnih stalno narašča. Leta 1925 jih je bilo 180, na koncu leta 1928 pa že 900. Poslopje, ki ga je pred kratkim kupil Bata za stanovanje vajencev, ima prostora za 1500 oseb. Pri sprejemu je vsak vajenec zdravniško preiskan, zlasti če je sposoben za delo, za katero je namenjen. Vajenci so sami zase v posebnem zavodu in so podvrženi skoraj vojaški disciplini. Vstajati morajo ob ½6. Nato napravijo nekoliko prostih vaj, se umijejo, pospravijo sobe in zajtrkujejo skupno. Na delo gredo ob 7 in delajo do 12. Nato jedo, na kar so prosti do 2. Popoldne delajo od 2 do 5. Večerja. Po večerji od 6 do 8 je pouk (knjigovodstvo, trgovska korespondenca, angleščina, nemščina, risanje). Ob 9 zvečer morajo biti vsi v postelji. Ob nenedeljah gredo tisti, ki niso daleč doma, k svojim staršem, drugi pa se posvetijo prosti zabavi.

V vsaki spalnici je 22 postelj in sicer po dve ena vrh druge, slično kakor v kabinah na ladji, drugače vlada brezpogojna snaga v vsakem oziru. Vsaka soba ima svojega načelnika, ki ga tovariši izvolijo vsakih 6 mesecev. Načelnik je odgovoren ravnatelju zavoda za red in snago. Učna doba traja 3 leta. Starostna doba, v kateri stopi vajenec v učenje, je v splošnem 14 let. Vajenci morejo na koncu vsakega leta zapustiti tovarno. Toda prostovoljni izstop je redek.

Nasprotno pa sme Bata vajenca odpustiti vsak čas, če ni ž njim zadovoljen. O svojem delu v delavnicah dobe vajenci spričevala od mojstrov, o svojem delu v zavodu od svojih učiteljev, o svojem vedenju pa od voditelja zavoda.

K izobrazbi vajenca spada obveznost, da mora delati v vseh oddelkih. To velja tudi o mladeničih, ki so namenjeni za pisarniška dela. Bata polaga namreč veliko važnost na to, da poznajo njegovi nastavljenci v nakupovalnih in prodajnih oddelkih, njegovi bodoči poslovodje in zastopniki v tujini ves produkcijski proces in da morejo sami oceniti kvaliteto sirovin in izdelke tovarne. — Končna pridelitev k gotovemu delu se torej izvrši šele tedaj, ko je vajenec posečal vse delavnice in ko je dobil vpogled v celoto.

Učenje vajenca nima pri Bati pred očmi le cilj, da se izobrazi strokovno, ampak da se usposobijo mladi delavci tudi za izpopolnjevanje svojih socialnih dolžnosti. Pod tem razumeva Bata to, kar imenujemo njegovo gospodarsko moralo.

Takoj od prvega tedna dalje zasluži vajenec v Zlimi toliko, kolikor potrebuje za svojo eksistenco. Mora pa zabeležiti v posebno knjigo vse izdatke, ki jih namerava napraviti v prihodnjem tednu. Predno jih pa vnese v knjigo, jih mora ravnatelj zavoda odobriti. Zaradi tega nadzorstva so vajenci prisiljeni, da prihranijo del svojega zaslužka. Prihranke obrestuje Bata z 10%.

Vajenec zasluži na teden 120 čeških kron. Od teh more prihraniti 20 do 30 kron. V 3 letih morejo torej prihraniti 8000 čeških kron. Tega števila niso sicer dosegli, pač pa znašajo prihranki po 3 letih 6000 č. kron, povprečno pa od 3000—4000 č. kron. V sobah zavoda so na posebnih tablah zabeležena imena tistih, ki so največ prihranili.

uspeha za uboge tovariše. Naša želja je, da bi čimprej vse delavstvo selške doline spoznalo važnost svoje organizacije in sodelovalo s tovariši pri težkem, toda hvaležnem delu. Naj se jim pridružijo še delavci iz Podlonka, iz Dražgoš ter podajo svojo žuljavo delavsko roko preko Ratitovca že organiziranim in zavednim tovarišem v Sorici in v Bohinjski dolini, ki bodo z največjim veseljem sprejeli delavsko pobratimstvo v Jugoslovanski strokovni zvezi. Naj živi pravična delavska borba v Selški dolini! — S. Ž.

Krekova mladina

Krekova družina Zalog-Sp. Kašelj uprizori v nedeljo, dne 6. decembra 1931 ob 4 popoldne v dvorani g. Cirila Požar v Zalogu čarobno burko »Lumpacij Vagabund« v petih slikah. Pri igri sodeluje društveni tamburaški kvartet. Komur je do poštenega smeha, naj ne zamudi te vesele predstave.

Hrastnik. Preteklo soboto je bil 5. redni občni zbor »Krekove družine«. V nedeljo je bil članski sestanek Strokovne zveze rudarjev in Krekove družine skupaj pri g. Logarju. Poročal je glavni zaupnik II. rudarske skupine iz Hude jame tov. Lešnik. Steklarska strok. organizacija je imela shod. Delavcem se obeta ustavitev dela ali pa 30% znižanja plač. V Zidanem mostu in v Laškem se je vršilo zborovanje krojaške zadruge iz Trbovelj. Poročal je tajnik Arnšek. Prihodnjo nedeljo bo tako zborovanje v Trbovljah in Hrastniku. Proslava sv. Barbare se vrši prihodnjo nedeljo na Dolu in v Hrastniku. Popoldne ob 3 priredi »Krekova družina« zanimivo igro »Strah na gradu«.

Krekova družina Sv. Jakob-Ljubljana priredi dne 13. decembra 1931 v Delavski zbornici Cankarjevo proslavo ob priliki 13 letnice pisateljeve smrti. Predvajala se bodo pisateljeva dela v režiji tov. Emila Freliha. Spored: 1. Prolog. 2. Dr. Dolinar: Venček narodnih pesmi (godba »Zarje«). 3. Sultanove sandale. Deklamacija. 4. Geoter: Zlate sanje (godba »Zarje« pod vodstvom g. kapelnika Dolinarja). 5. Njen grob, recitacija. 6. Romantika, dram. scena. Odmor. 7. Moje življenje, II., recitacija. 8. Sopran solo. Narodne pesmi, poje gdč. Štefi Korenčan. 9. Jaz sem te čakal, deklamacija. 10. »Hlapci«, drama, I. del. — Dokažite, da znate ceniti dela naših velikih mož ter se proslave udeležite v čim večjem številu.

III. delavski prosvetni večer

Centrale Krekovih družin v Ljubljani v ponedeljek, dne 7. decembra 1931 ob 8 zvečer v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti 22.

Posvečen delavski kulturi in književnosti.

Spored:

1. Štolz: ZVESTOBA DOMOVINI. Koračnica. Tamburaški zbor K. P. D. Sv. Krištof.
2. VSTAJENJE. Alegorična slika. Borci.
3. PROBLEM DELAVSKE KULTURE IN KNJIŽEVNOSTI. Govor. M. Krajnc.
4. »DELO«. Zborna deklamacija. Borci.
5. Hruzi: NA ŠUMSKEM IZVORU. Valček. Tamb. zbor K. P. D. Sv. Krištof.

Odmor.

6. Zehtner: V PEČINI. Koncertna ouvertura. Tamb. zbor K. P. D. Sv. Krištof.
7. Cankar: »ŠIMEN SIROTNIK«. Prizor. Borci.
8. Zehtner: »SAN NA KRCI«. Koncertna ouvertura. Tamburaški zbor K. P. D. Sv. Krištof.

Doma in po svetu

Volitve v senat se bodo vršile na ukaz kralja v nedeljo, 3. januarja 1932.

Zunanji minister dr. Marinković je šel te dni na obisk k poljski vladi v Varšavo.

»Jugoslovan«, znani dnevnik, ki je začel izhajati s 6. januarjem 1929, je s 1. decembrom prenehal. Po izjavi g. bana je dosegel svojo nalogo s tem, da so se izvršile volitve v sedanji parlament.

Srebrn denar po 10 in 20 Din bo izdala naša država. Drobiž po 5 in 10 par se bo vzel iz prometa in se v teku 1 leta lahko zamenja za drobiž po 25 par.

Proces proti 66 Slovencem se bo začel te dni pred sodiščem za zaščito države v Rimu. Predsednik tega sodišča je general fašistične milice Christini. Obtoženci prenašajo grozote rimskih ječ že poldrugo leto. Mnogo obtožencev je že pred aretacijo pobegnilo čez mejo v Jugoslavijo. Ostale so prijeli, češ, da so bili v zvezi z bazoviškimi »zločinci«. Ker pa jim vseskozi niso mogli ničesar dokazati, so proces bolj in bolj odlašali. Zato so ga sedaj zahtevali obtoženci sami. Obtožnica jim naprtuje dejanja, ki so kazniva s smrtno kaznijo in fašisti tudi na vsa usta zahtevajo novih žrtev. 5 mladih slovenskih fantov je že bilo ustreljenih, mnogo jih gnjavijo po ječah, kamor so bili obsojeni na 10 in 20 let, na stotine jih je po zaporih in čakajo sodnika in veliko jih je v konfinaciji. Vsi ostali pa žive v vednem pričakovanju, da jih zagrabi roka rabljeva. Tako je življenje slovenskega ljudstva v fašističnem raju.

Demonstracije proti Jugoslaviji so priredili bolgarski študentje v Sofiji. Na jugoslovanskem poslaništvu so s kamenjem razbili šipe, druge škode niso napravili. To je bilo na obletnico mirovne pogodbe, ki je bila sklenjena v Neuille in s katero je dobila Bolgarija sedanje meje. To se je zgodilo nekaj ur potem, ko je bil zaključen veličasten kongres bolgarske kmečke stranke, kateri je sprejel resolucijo, da naj živi Bolgarija s svojimi sosedi v najlepši slogi in miru. Sedanja vlada, v kateri imajo kmet. zastopniki pomembno besedo, je prelomila s politiko nacionalnega šovinizma, katerega propovedujejo razne tajne organizacije, zlasti pa znani makedonstvujušči. Tem in pa peščici meščansko-liberalnih voditeljev, ki so zleteli z vladnih stolcev ni prav, da bi sedanja vlada delala kot ji veleva razum in interes bolgarskega ljudstva in zato so bile prirejene te demonstracije. Bolgarsko ljudstvo pa noče politike meča in krvi, ampak je v veliki večini za izvajanje programa svojega dosedaj največjega politika — Stambulijskega, ki je za svoj program dal življenje. In ideje tega moža se zopet bolj in bolj uveljavljajo v Bolgariji, kar je sijajno dokazal triumfalen kongres stranke, ki jo je on ustanovil in ki bo slejkoprej zopet prišla do svoje nekdanje in še večje moči. Taka je resnica! Zato ne delajo prav tisti, ki bljuvajo radi omenjenih dogodkov ogenj in žveplo na **ves** bolgarski narod. Treba je narobe dati podporo zdravim elementom, da se uveljavijo. Kajti le tako se bomo približevali velikemu cilju: združitev vseh Jugoslovanov, vseh Bolgarov, Srbov, Hrvatov in **vseh** Slovencev v velesilo — Jugoslavijo.

Zaroto fašistov proti republiki so odkrili v Nemčiji. V deželi Hessen so tamkajšnji voditelji narodnih socialistov izdelali natančen načrt, kako bodo izvedli državni prevrat. To so naredili en sodnik, dva inteligenta z doktorskim naslovom in dva oficirja. Zarota pa je bila izdana in zarotniki aretirani. Hitler, glavni voditelj te fašistične stranke je izjavil, da centrali o tem načrtu ni bilo nič znanega. Vse republikanske stranke zahtevajo, da se proti zarotnikom odločno nastopi. Med tem pa je vrhovni državni pravdnik že izjavil, da proti zarotnikom ne bo mogoče dvigniti obtožbe, ker so pripravljali prevrat samo za slučaj, če bi se polastili vlade komunisti. Tako bodo ostali nekaznovani. — V nekaterih krajih so se vršile v nedeljo volitve. Hitlerjanci so svoje glasove podvojili, komunisti pa porastli za polovico. — Socijalni demokrati so predložili kanclerju Brüningu zahteve, da se ne nadaljuje s sedanjo gospodarsko in finančno politiko in da se ne znižajo delavske plače, kot je nameravano. To so storili bolj iz razlogov strankarskega prestiža, ker vodijo komunisti proti njim silovito agitacijo, češ, da so Brüningovi hlapci. Brüning pa pomeni danes v Nemčiji sedanji sistem, pomeni 5 milijonov brezposelnih in bedo in pomanjkanje. Zato zahtevajo ljudske množice odločnega preobrata, zato naraščata obe skrajnosti — fašisti in komunisti.

Francija postaja spričo takih razmer v Nemčiji bolj in bolj nacionalistična. Predsednik Laval je moral podati na seji parlamenta zelo nacionalistično izjavo, da je mogel dobiti zaupnico. Nemčija bo zahtevala 20letni moratorij v plačevanju reparacij. Francozi pa hočejo imeti čimprej nazaj denar, ki so ga dali Nemčiji, pa tudi reparacije. Nasprotstvo med obema državama je čedalje večje in zna postati grob Evrope.

Angleška vlada je uvedla nove carine na industrijske pa tudi na poljedelske proizvode. Angleško gospodarstvo se dviga. Vsled padca funta je izvoz ogromno narastel. Sedaj pa še carine. Prizadete so vse države. Zlasti pa Nemčija, Francija in Rusija.

Japonska umika svoje čete iz skrajnih postajank, ki so jih zasedli bojaželjni generali. Japonske čete bodo pa v velikem delu Mandžurije še ostale, najbrže — za vedno. So to tri province — srce Mandžurije, najvažnejše prometne in strateške točke. Med japonskimi in kitajskimi četami bo ostalo prazno nevtralno ozemlje, kjer pa bodo gospodarili — roparji.

V češki Šleziji je prišlo do krvavega spopada med brezposelnimi in orožništvom. Brezposelni delavci (več tisoč po številu) so demonstrirali, orožništvo pa je dobilo povelje, da jih razžene. Brezposelni se orožnikom niso vdali, na kar so ti oddali salvo — in 7 delavcev je bilo na mestu mrtvih, 14 pa hudo ranjenih. Preiskovalna komisija je objavila, da so delavce nahujskali komunisti.

Zvišanje bolniških prispevkov

Od 1. decembra 1931 bodo po odredbi ministra za socialno politiko in narodno zdravje zvišani pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani bolniški prispevki od 6% na 6.5% zavarovane mezde.

Prispevki bodo zvišani za vse: za obvezno zavarovane delavce, za prostovoljno zavarovane člane, za prostovoljno nadaljujoče člane in za državne dnevničarje, ki so sprejeti v službo po čl. 158. uradniškega zakona.

Za zavarovance pri bolniški blagajni trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani prispevki ne bodo zvišani.

Ker je za obvezno zavarovane delavce največje važnosti, koliko mu sme odtegniti njegov delodajalec od zaslužka, prinašamo tabelo o novih odbitkih za vse dni v mesecu in za vse mezdne razrede.

Bolniški prispevki se računajo za vse delovne dni in praznike, razen nedelj kot doslej. V tabeli je razvidno, da je za 6. in 7. dan enak prispevek. To pomeni, da je 7. dan nedelja. Ker se pa za nedeljo prispevki ne računajo, je tedenski prispevek za 6 dni ravno tolik kot za 7 dni.

Na delavca odpade: polovico bolniških prispevkov, polovico prispevkov za Borzo dela, vsi prispevki za Delavsko zbornico.

Dnevi	Mezdni razred					
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
	dinarjev					
1	0.20	0.30	0.36	0.43	0.52	0.63
2	0.41	0.60	0.72	0.87	1.05	1.26
3	0.61	0.90	1.08	1.30	1.57	1.88
4	0.82	1.20	1.44	1.73	2.09	2.51
5	1.02	1.50	1.79	2.17	2.62	3.14
6	1.23	1.79	2.15	2.60	3.14	3.77
7	1.23	1.79	2.15	2.60	3.14	3.77
8	1.43	2.09	2.51	3.03	3.66	4.40
9	1.64	2.39	2.87	3.47	4.19	5.02
10	1.84	2.69	3.23	3.90	4.71	5.65
11	2.05	2.99	3.59	4.34	5.23	6.28
12	2.25	3.29	3.95	4.77	5.76	6.91
13	2.46	3.59	4.31	5.20	6.28	7.53
14	2.46	3.59	4.31	5.20	6.28	7.53
15	2.66	3.89	4.66	5.64	6.80	8.16
16	2.87	4.19	5.02	6.07	7.33	8.79
17	3.07	4.49	5.38	6.50	7.85	9.42
18	3.28	4.78	5.74	6.94	8.37	10.05
19	3.48	5.08	6.10	7.37	8.90	10.67
20	3.69	5.38	6.46	7.80	9.42	11.30
21	3.69	5.38	6.46	7.80	9.42	11.30
22	3.89	5.68	6.82	8.24	9.94	11.93
23	4.10	5.98	7.18	8.67	10.47	12.56
24	4.30	6.28	7.53	9.10	10.99	13.19
25	4.50	6.58	7.89	9.54	11.51	13.81
26	4.71	6.88	8.25	9.97	12.03	14.44
27	4.91	7.18	8.61	10.41	12.56	15.07
28	4.91	7.18	8.61	10.41	12.56	15.07
29	5.12	7.48	8.97	10.84	13.08	15.70
30	5.32	7.77	9.33	11.27	13.60	16.33
31	5.53	8.07	9.69	11.71	14.13	16.95

Novi obrtni zakon in delavsko pravo

S 1. marcem 1932 stopi v veljavo novi obrtniški zakon. V svojem drugem delu urejuje službeno razmerje med delavci in nameščenci. Zaradi tega je zelo važen in ga morajo poznati vsi delavci in nameščenci.

V kratkem izide v slovenskem jeziku. Priporočamo, da si ga vsak nabavi in ga preštudira. Obravnavati in predelovati ga bodo morale tudi vse delavske strokovne organizacije. Delavsko pravo, pa naj bo obsegano v zakonu za zaščito delavcev, v zakonu za zavarovanje delavcev, v obrtnem zakonu, ali v občem državljanskem zakonu, bi moralo postati last vseh tistih, čijih ekzistenca je odvisna od njihovega lastnega dela. Točno poznanje delavskega prava bi imelo predvsem dvojno korist. Vsak uslužbenec bi vedel, kakšne so njegove pravice in zaščita, ki jim jih daje zakon. Ugotovil bi pa tudi lahko, če in v koliko se zakoni izvršujejo. Če so nedostatki, bi mogli ugotoviti, kje je njihov izvor: ali radi mlačnosti delavstva samega, ali radi neuvidevnosti podjetnikov ali pa mogoče tudi radi premale vneme javnih oblasti.

Taka pot bi bila edino pametna in uspešna. Da bi od svoje strani doprinesli svoj del k popularizaciji delavskega prava, bomo priobčevali v posameznih številkah našega lista posamezna poglavja tega zakona.

Kdo spada pod ta zakon?

Novi obrtni zakon urejuje vsa službena razmerja pomožnega osebja, zaposlenega v podjetih, na katere se nanaša obrtni zakon. Poleg tega pa še službeno razmerje delavcev in nameščencev, ki so zaposleni v poljedelskih in gozdarskih obratih, rudnikih, pri podjetjih trgovskih mornaric (z izjemo oseb, ki vrše službo na ladjah), na železnicah, pri večjih brodovih, v privatnih šolah, pri odvetnikih, notarjih, agronomih, javnih bolnicah, v zadrugah, pri strokovnih organizacijah in stanovskih zbornicah. Torej v obratih, ki sicer ne spadajo pod trgovski zakon.

Minister za socialno politiko in narodno zdravje pa more z uredbo predpisati, da se razširi veljavnost tega zakona še na druge stroke, čijih službeno razmerje ne bi bilo urejeno s posebnimi zakoni.

Na delavstvo, ki je zaposleno v javnih ustanovah, se nanaša zakon le na osebje, katero je nastavljeno s službeno pogodbo.

Vsi zakoni, naredbe in pravilniki, ki niso izrecno navedeni, se z novim obrtnim zakonom razveljavljajo. Pri nas bo torej razveljavljen stari obrtni zakon iz leta 1859. in vsa njegova dopolnila; zakon o službeni pogodbi trgovskih pomočnikov in drugih službojemalcev v sličnih podjetjih z dne 16. januarja 1910 in njegova dopolnila. Predpisi 813 in 1. odstavek 814 zakona o zaščiti delavcev (odpiranje in zapiranje obratov, nedeljski počitek).

V veljavi pa ostane še uredba o zapiranju in odpiranju obratov z dne 26. VI. 1929 in na podlagi te izdane banovinske uredbe ter za področje ljubljanskega okrajnega sodišča zakon o obrtnih sodiščih iz leta 1896.

Plače delavcev in brezposelne podpore pri nas in v Nemčiji

Vedno poudarjajo, da je položaj delavstva v drugih državah veliko slabši, kot je položaj našega delavstva. Seveda se tu predvsem misli na delavstvo, ki je zaposleno v industriji. Da to ni res, nam dokazuje že tabela statističarja Woytinskega v poročilu DZ za leto 1930, ki pokazuje, da smo v zaslužku od 19 držav na predzadnjem mestu. Sicer pa bodo naslednje številke in ugotovitve to še bolj nazorno dokazale.

Zadnja številka glasila kršč. kovinarjev Nemčije »Der Metallarbeiter« prinaša pod člankom »Kakšen je zaslužek delavcev in koliko dobijo podpore v slučaju brezposelnosti« te-le podatke: Kvalificiran delavec težke železne industrije v Porurju, poročen in ima 2 otroka, zasluži na uro 79 Rpf. Ker dela v akordu, zasluži 20% več, kar znaša 95 Rpf na uro, poleg tega dobi družinsko doklado za vsakega otroka 2½ Rpf na uro. Njegov skupni zaslužek znaša tedaj na uro **1 RM ali 13.48 Din.** Pri 48 urnem delavniku znaša njegova tedenska plača **48 RM ali 647.04 Din.** Od tega zaslužka se mu odtegne 5.70 RM ali 76.83 Din za davek in socialne dajatve (starostno, nezgodno, bolniško in brezposelno zavarovanje). Tedaj znaša njegov čisti zaslužek na teden **42.30 RM ali 570.21 Din.** V slučaju brezposelnosti ima delavec pravico 20 tednov do brezposelne podpore za sebe, ženo in dva otroka **20.45 RM ali 276 Din.** Ako v času, ko to podporo izčrpa, še ni dobil zaposlitve, dobi nadaljnih 38 tednov, ako pa je star nad 40 let, pa 51 tednov podporo v krizi, ki

znaša **18.15 RM ali 244.50 Din** tedensko.

Radi težkega gospodarskega položaja pripravlja nemška vlada predlog, da naj bi se plače in vse ostale javne dajatve znižale za 10%. Delavske strokovne organizacije ugotavljajo, da je vsako nadaljnje znižavanje delavskih plač nemogoče, ker niso v razmerju z draginjo. Zahtevajo, naj se znižajo življenjske potrebščine. Kajti ko bi znižali tudi ali pa le plače, bi s tem ne bilo nobenega efekta, ker bi istočasno padla tudi kupna moč delavstva.

Koliko bolj bi bili upravičeni protestirati proti zniževanju plač naši delavci. V težki železni industriji, kjer so plače take, da se vsaj za silo da izhajati, zasluži delavec pri 48 urnem delavniku največ do 250 Din tedensko. Tisti, ki delajo ob nedeljah in razne nadure, seveda zaslužijo nekaj več, kar pa pri splošnem merilu delavskega položaja ne moremo vzeti v poštev. V ostalih panogah industrije pa je še slabše. Tukaj zasluži delavstvo na splošno na teden od 120 do 200 Din. Od tega se pri delavcu v železni industriji odteguje za starostno nezgodno in bolniško zavarovanje kakor tudi davek od 35 do 40 Din tedensko. Pri zavarovancih OUZD pa od 22 do 31 Din pri plači, ki sem jo preje navedel. V mnogih slučajih pa delavci zaslužijo tudi manj. Posebno v tekstilni industriji, kjer delavce kakor delavke najbolj izrabljajo. Sedaj pa si oglejmo preskrbo delavca v slučaju brezposelnosti. Ako je bil štiri mesece zavarovan ali v zadnjih dveh letih 8 mesecev, ima pravico 6 tednov do podpore po 10 Din dnevno, kar znese na teden 60 Din. Za ženo in vsakega otroka dobi 3 Din dnevno. Tedaj dobi brezposelni delavec 4 članske družine 114 Din na teden brezposelne podpore. Preje se je brezposelna podpora delila za sedem dni, sedaj po 1. januarju t. l. pa samo za 6 dni, kar seveda ni prav.

Pri nas se pa brez ozira na to, kako se razvijajo cene življenjskim prilikam, znižujejo plače, katere so se na splošno reducirale v zadnjem času za 20 do 30%, v nekaterih krajih pa celo več.

Brezposelni delavec v Nemčiji dobi več podpore kakor naš delavec, ako ves teden naporno dela. Trditev, da je razlika v cenah življenjskih potrebščin, ne drži. Kajti indeksne številke kažejo, da je skupni življenjski indeks v Nemčiji celo nižji od našega. Tako stoji skupni življenjski indeks za mesec oktober v Nemčiji 134.0 točk, pri nas pa za isti mesec 148.3 točk (1914 = 100). Tedaj za 14.3 točk več, ali to se pravi, da je draže pri nas za ca 10%. Ta odstotek gre pri nas na rovaš predvsem na draga stanovanja. Kljub temu, da je delavstvo izgubilo velik odstotek na svojih zaslužkih, se najemnina za stanovanje še ni nič izpremenila. Ves poziv javnosti kakor tudi društvu hišnih posestnikov je naletel na gluha ušesa. V Nemčiji je bil stanovanjski indeks v februarju t. l. 138.8, pri nas pa 227.2. To pove: V Nemčiji so stanovanja napram letu 1914 za 38 točk dražja, pri nas pa za več kot 100 točk.

Zanimivi so tudi ostali indeksi, n. pr. hrane. V Nemčiji 131.0, pri nas 114.8 točk. Hrana je tedaj pri nas nekoliko cenejša. Obleka in obutev: V Nemčiji 144.7 pri nas 183. Obleka je tedaj pri nas precej dražja. Kurjava in razsvetljava. V Nemčiji 150.4, pri nas 174.1. Zopet nekaj draže. Ostale različne potrebščine: V Nemčiji 186.7, pri nas 145.8. Razliko v skupnem indeksu sem že omenil.

Brezposelni delavec, ki je bil zavarovan pri OUZD, dobi vsaj nekaj malega podpore, ko nasprotno kovinarji in rudarji do danes še ne dobijo ničesar. Uredba je sicer že tukaj. Odtegujejo se tudi prispevki, toda pravilnika, ki bi določal in urejal podpore, ni od nikoder. Sicer nekateri trdijo, da se z brezposelnimi podporami vzgajajo samo delomržneži in da naj bi se te podpore ne dajale. Morda bi to držalo za posamezne slučaju. V splošnem bi pa vsak gotovo rajši delal in zaslužil, da preživi sebe in svojo družino, kakor da prejema to miloščino. Tukaj bi morala vsa javnost obsoditi le sistem, ki je ustvaril tak način gospodarstva, kateri jemlje tisočem, milijonom delavcem možnost, da si zaslužijo kruha. Je to težak problem, ki nam ga je prineslo novodobno gospodarstvo, katerega poleg težav gotovi kapitalisti še radi brezposelnosti izrabljajo v svojo korist. Navadno ti dični ljudje delavce odpuščajo in jih potem pod slabšimi pogoji sprejemajo zopet v delo. Kdor je brez dela in ima družino, se prime vsake bilke, na kateri se mu nudi rešitev in radi tega slične umazanosti lahko uspevajo.

Da so razmere v Nemčiji v teh ozirih precej boljše, je to zasluga delavskih strokovnih organizacij, katere imajo precejšnjo moč. Pri nas pa delavstvo po veliki večini tava samo brez organizacije in je tako brez vsakega odpora proti izkoriščevalcem. Posamezniki in nekaj odstotkov delavstva je sicer vedno v borbi proti temu, toda to je za današnje razmere vse premalo. Treba bi bilo močnih in enotnih delavskih strokovnih organizacij, ki bi bile regultator vsemu delavskemu gibanju in zveste čuvarice delavskih interesov. R.

Protestiramo

Na mestnem magistratu v Ljubljani obstoji socialnopolitični odsek, čigar naloga je tudi, da podpira brezposelne s sredstvi, ki so mu na razpolago v smislu proračuna. Nadzorstvo nad tem odsekom ima mestni fizik d r. R u s, ki pa uvaja včasih prav čudne manire. Ta gospod je prenovil na znotraj mestni fizikat in socialnopolitični odsek. **Vse stroške za to prenovitev je pa kril iz sredstev socialnopolitičnega odseka, odnosno iz sredstev za brezposelne.** Gospod mestni fizik meni, da s tem pobija brezposelnost. Mogoče bi imel deloma prav, kar se tiče plače delavcu, če je najel brezposelnega. Na noben način pa ni v skladu s socialno politiko, če plačuje z denarjem, ki je namenjen za brezposelne, tudi material. Sicer pa je celo postopanje tako, da bije v obraz moderni socialni politiki in dokazuje, da ne spada tak resor v roke ljudi, ki nimajo za tako mesto potrebnih predpogojev.

Zadružništvo

Nazarje. Tukaj smo po dolgem premišljevanju vendar enkrat prišli do prepričanja, kolikega pomena je zadružništvo za delavski okraj, kakor je tukaj. Zato smo prejšnjo nedeljo 22. novembra ustanovili s sodelovanjem tuk. ravnatelja g. inž. Žumra samostojen delavski konzum, ki bo včlanjen v svrho revizije pri Zadružni zvezi v Mariboru. Na ustanovni občni zbor je bil povabljen tudi revizor zadružne zveze v Mariboru g. Pušenjak, ki nam je v kratkih pa jedrnatih stavkih naslikal začetek in razvoj zadružništva in pomen ter potrebo istega posebno v teh težkih dneh. Udeležba je bila nepričakovano velika. Pristopilo je že precejšnje število članov in se še vsak dan oglašajo novi. Zato je potrebno, da se čimprej začne z rednim poslovanjem. Prostor za prodajalno nam je pa dal na razpolago g. ravnatelj, ki nam gre v vseh ozirih tako na roko, da brez njegovih nasvetov in pomoči bi sploh ne bilo mogoče začeti. Pritisk od strani trgovcev je namreč tolik, da človeku, če nima železne volje, koj upade pogum. Upamo, da bo lokal do božiča, če ne prej, izgotovljen in bo odgovarjal vsem predpisom in potrebam. Delavci in tudi mali posestniki v naši okolici, pristopite k delavskemu konzumu, da se čim bolj pospeši razvoj, ker edino s tem si bomo zboljšali položaj — ker bomo dobička deležni vsi.

To in ono

Vzrok stanovanjske krize v Trbovljah. Vsa privatna stanovanja so zasedena le z rudarskimi družinami, upokojenci pa stanujejo po kleteh in barakah. TPD pa ima postavljenih celo vrsto napol dograjenih stanovanjskih hiš, v katerih bi docela lahko stanovali vsi tisti rudarji, kateri se sedaj morajo potikati pri privatnikih. Podjetje Dukič je postavilo pred letom dve veliki baraki za svoje delavce, zadnji čas pa je reduciralo delavstvo in ta stanovanja so sedaj izpraznjena. Zakaj družba ne izdela stanovanj in zakaj so že izdelana stanovanja Dukiča prazna? Zakaj se ne dovoli, da bi se v nje naselili rudarji, da bi mogli dobiti izpraznjena stanovanja upokojenci? Zakaj morajo upokojenci stanovati v kleteh in plačevati za taka stanovanja mesečno po sto do stopetdeset dinarjev?

Trbovlje.

Nak, nič ne bo. V letnem času praznovanja so rudarji menili, da bodo vendar v zimskem času polno delali. Praznujejo pa še kar naprej po tri dni v tednu. Delavstvo je docela ubožalo. Šoloobvezni otroci še sedaj hodijo bosi v šolo, ker nimajo starši potrebnega denarja za nakup potrebnih čevljev. Vincencijeva družba se je obrnila z raznimi prošnjami na blaga srca, da po možnosti prispevajo in pošljejo ponošeno obleko za ubogo rudarsko deco. Nobena javna korporacija se ne zavzame za glad in oblačilo rudarske mladine. Raztrgani in bosi prezebajo po cestah, ko ga gledaš, vidiš le podobo okostnjaka. Tudi mi apeliramo na usmiljena srca, da pomagajo zapuščeni mladini. Storimo krščansko dolžnost usmiljenja in pošljimo na naslov Vincencijeve družbe v Trbovljah po možnosti darove, ki se bodo za Miklavža in božič razdelili med bedno deco. Imena darovalcev bomo objavili v listih — Odbor.

Čitaj „Delavsko Pravico"!

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

»A jaz bi rad pomagal —« je jecljal Pavel.

»Slepar, ničvrednež, tat!« je donelo iz ozadja.

»Pojdite nazaj,« je dejal Douglas s stisnjenimi zobmi, »napravite mir — če ne, planem nanj!«

Potem je začel s polnimi lici žvižgati koračnico, da ne bi čul zmerjanja, in je odkorakal...

Stari je besnel po dvorišču kakor iz uma, metal kamenje pred se, vihtel pred seboj po zraku dritelj in suval z nogami na levo in desno.

Ko je srečal Pavla, ga je hotel zgrabiti za goltanec, a v tistem hipu je planila mati z rezkim vzklikom skozi vrata in se vrgla med njiju. Objela je Pavla z obema rokama, hotela je tudi nekaj reči, a bojazen pred možem ji je hromila jezik. Samo pogledati si ga je upala.

»Babja svojat!« je zakričal in zaničljivo zmignil z rameni. Obrnil se je, a ker je moral svoj bes na nekoga iztresti, je koračil proti Mihaelu Raudszusu, ki se je prav tisti hip zložno obračal k delu.

»Delam, gospodar,« je odvrnil hlapec in ga z bodečimi očmi pogledal izpod črnih obrvi.

»Kaj me zadržuje, da te zmeljem v kašo, ti pes?« je tulil stari in molil pesti pod nos.

»Ti pes, kaj pa zijaš?« je zavpil nad njim.

Hlapec se je pohulil in tisti hip so mu šinile gospodarjeve pesti v obraz. Opotekel se je nazaj — iz obraza mu je izginila slednja kaplja krvi — ne da bi dal glas od sebe, je segel po sekiri — —

A tisti hip ga je Pavel, ki je z rastočim strahom gledal ves prizor, od zadaj zgrabil za roko, mu izvil orodje iz roke in ga vrgel v vodnjak.

Oče je hotel hlapca znova napasti, a Pavel se je naglo odločil, ga pograbil okrog života, in čeprav je stari mož z rokami in nogami otepal okrog sebe, je zbral vso moč ter ga na rokah nesel v sobo, vrata pa je od zunaj zaklenil za njim.

»Kaj si naredil z očetom!« je stokala mati, ki je vsa otrpla od strahu gledala to nasilje. Da bi se sin mogel spozabiti nad očetom, ji je bilo docela nepojmljivo. Pogled ji je boječe drsel ob njem in tožeče je ponavljala: »Kaj si storil z očetom?«

Pavel se je sklonil k nji, ji poljubil roko in rekel: »Molčite mati, moral sem mu vendar rešiti življenje.«

»In zdaj si ga zaprl? Pavel — Pavel!«

»Dokler ne gre Mihael proč, mora ostati notri,« je odvrnil, »ne odpirajte mu — sicer se zna zgoditi nesreča.«

Potem je odšel na dvorišče. Hlapec je slonel na hlevnih vratih, si grizel črne brke in potuhnjeno škilil proti njemu.

»Mihael Raudszus!« mu je zaklical.

Hlapec je prišel bliže. Žile na čelu so se mu bile nabrekle modre krvi. Ni si ga upal pogledati.

»Tvoja preostala mezda znaša pet mark štirideset pfenigov. Tu jih imaš. — V petih minutah te ne sme biti več na dvorišču.«

Hlapec mu je vrgel pogled, tako strašno teman, da se je Pavel prestrašil ob misli, da je tega človeka tako dolgo imel poleg sebe brez vsake zle slutnje. Držal ga je v pogledu, zakaj pričakoval je, da ga bo vsak hip napadel.

A hlapec se je molče obrnil, šel v hlev, kjer si je zvezal culo, in dve minuti pozneje je že korakal skozi vrata na dvorišče. — Ves strašni prizor ni dal niti glasu od sebe.

»Tako — zdaj pa k očetu,« je rekel Pavel in bil trdno odločen, da vzame nase mirno vse udarce in vse zmerjanje.

Odprl je vrata in pričakoval, kdaj bo zagledal očeta, kako bo planil nanj.

Oče je sedel v kotu naslonjača, ves se je sključil vase in strmel predse na tla. Tudi se ni zganil, ko je Pavel stopil k njemu in mu proseče dejal: »Nisem rad storil tega, oče, a moralo je biti.«

Le od strani mu je vrgel boječ pogled, potem je rekel grenko: »Saj lahko delaš, kar hočeš... jaz sem starec in ti si močnejši!«

Potem se je spet pogreznil vase.

Od tega dne je bil Pavel gospodar v hiši.

Od tedaj so pretekli trije tedni. Pavel je robotal kakor najet. Vendar se ga je bil polastil čuden nemir. Če si je smel privoščiti hip oddiha, ga ni več strpelo doma. Pri srcu mu je bilo, kot da se bo zidovje zrušilo nanj. Potem se je potikal po poljani ali po gozdu ali pa je stikal okrog Helenentala. Kaj je hotel tam, si niti samemu sebi ni hotel priznati. »Če bi zadel na Elsbeth, mislim, da bi se moral od sramu pogrezniti v zemljo,« si je govoril in vendar je vohunil na vse strani za njo in drhtel od bojazni in od radosti, kadar je videl v daljavi žensko postavo, ki se je vračala domov.

Tudi nočni počitek je začel zanemarjati. Brž ko je v hiši vse pospalo, se je splazil z doma in se je pogosto vračal šele v svetlem jutru, da je z zmedeno glavo in zbitimi udi šel na delo.

»Hočem popraviti — popraviti,« je pogosto mrmral predse, in kadar mu je kosa sikala po žitu, si je zraven govoril v taktu: »Popraviti — popraviti.« Toda o »kako«, si je bil popolnoma v nejasnosti; vedel ni niti, ali so pajsi ugrizi Douglasu kaj škodovali ali ne.

Ko je nekoč v mraku postopal onstran gozda, je opazil Mihaela Raudszusa, ki je prihajal s Helenentala. Na rami je nosil lopato, na njej je visel zveženj. Pavel mu je s trdnim pogledom zrl nasproti — pričakoval je, da ga bo hlapec napadel, ta ga je samo od strani boječe pogledal in ga v velikem loku obšel.

»Na pogled se zdi, da ima ta človek nekaj slabega za bregom,« je mislil, ko je gledal za njim.

Douglas je zapodenca sprejel k sebi v službo, kot je povedal nekdo od dninarjev, in ko je oče to zvedel, se je zasmejal in rekel: »To je prav temu potepencu podobno, ta mi bo že kaj skuhal.«

Bil je trdno prepričan, da je Douglas vso zadevo izročil državnemu pravdniku, da, nahajal je celo neko posebno veselje v tem, da bi ga obsodili — po krivici, seveda — in ker obtožbe od dneva do dneva ni bilo, je menil zaničljivo: »Milostni gospod imajo radi odlog za vislice.«

A zdelo se je, da je Douglas volje, da bo sramoto, ki mu jo je navesil Meyhöfer, docela prezrl; niti odpoved posojenega kapitala ni prišla.

Pavlova duša je bila polna hvaležnosti in čim manj sredstev je našel, da bi jo izrazil, tem bolj vroče je v njem ril sram, tem bolj divje ga je preganjal nemir.

Tako je neke noči stal spet pred ograjo helenentalskega dvora.

Zgodnja jesenska megla je ležala nad zemljo in veneča trava je lahno pošumevala. — Bela hiša je izginjala v sencah noči, le iz enega okna se je lesketala motna temnordeča luč.

»Tam čuje pri bolni materi,« je mislil Pavel. In ker ni našel drugega sredstva, da bi jo poklical, je začel žvižgati — — Dvakrat, trikrat je prenehal, da je priskuškoval. Nihče ni prišel in v duši mu je vstajala žalost...

S tipajočo roko je iskal zrahljane palice, ki mu jo je bila Elsbeth takrat pokazala, in ko jo je našel, se je zrinil noter. — — Vejevje mu je podrapalo obleko, kakor v divjini se je plazil po tleh, da bi našel stezo. Končno je prišel na prosto. Beli pesek je razširjal negotov, mračen soj, lučka iz bolniške sobe je svetleje vzplamenela.

Sedel je na klop in strmel tja. Zdelo se mu je, kot da se za zaveso premika senca.

Za Jugoslovansko tiskarno: K. Čeč.

Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice« in ureja: Peter Lombarda.